

ÖĞRENİYORUM, ÖYLEYSE VARIM: OKUL ÖNCESİNDE ÖĞRENMEYE İLİŞKİN DÜŞÜNCELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

I LEARN, SO I AM: A RESEARCH ON THE THOUGHTS OF LEARNING IN PRESCHOOL PERIOD

Çağla GÜR¹

ÖZET

Bu çalışma, beş yaş grubu çocukların öğrenme kavramına ilişkin düşüncelerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 100 çocuk (52 kız, 48 erkek) ile yüz yüze görüşme yürütülerek açık uçlu sorular sorulmuştur. Bunun yanı sıra çocuklar üç ay boyunca serbest oyun saatinde gözlemlenmiştir. Verilerin analizi için içerik analizi uygulanmıştır. Öğrenmeye ilişkin düşüncelerine yönelik olarak; çocukların öğrenmeyi kişilerle özellikle de öğretmenle ve öğrenmelerine destek olan anne gibi aile bireyleriyle ilişkilendirmeleri, eğitimsel ortamlara, yetişkin desteğine vurgu yapmaları, arkadaşlarla grup öğrenmesine işaret etmeleri, öğrenmeyi mutluluk ve heyecan verici bir durum olarak betimlemeleri, öğrenmek için uygulanabilecek yöntemlere ilişkin betimlemelerde bulunmaları ve insanların kendini yetiştirmek için öğrendiklerini ifade etmek suretiyle öğrenmeye anlam yüklemeleri ilgi çeken bulgular arasındadır. Literatürde okul öncesi çocuklara yönelik genel kanının aksine, çocukların öğrenmeye ilişkin yöntem/stratejilere vurgu yapması araştırmanın en ilgi çeken bulgusu olmuştur. Çocukların öğrenme deneyimini nasıl değerlendirdiklerinin ve öğrenmeye ilişkin yaşantı ve tecrübelerinin; öğrenmeye ilişkin yaklaşımları üzerinde etkili olacağı ve geleceğin yetişkinlerinin öğrenmeye ilişkin bakış açılarını şekillendireceği gerçeği göz önünde bulundurularak, çocuklar için ilgi çekici ve öğrenmeyi anlamlı kılan öğrenme yaşantıları ve mekan/ortam düzenlemeleri sunulmalıdır. Bunların yanı sıra, yetişkinlerin öğrenme sürecinde çocuklara sergiledikleri yöreklendirici yaklaşımların önemi de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çalışma 100 çocuk ile sınırlıdır, araştırma bulgularından yola çıkılarak daha geniş çaplı araştırmaların planlanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, öğrenme kavramı, düşünme, eğitim.

ABSTRACT

This study was carried out to examine the opinions of five-year-old children on the concept of learning. Phenomenological pattern, one of the qualitative research methods, was used in the study. In this context, face-to-face interviews were conducted with 100 children (52 girls, 48 boys) attending pre-school education institutions and open-ended questions were asked. In addition, the children were observed during the free play time for three months. Content analysis was applied for the analysis of the data. Regarding his thoughts on learning; children associate learning with people, especially teachers and family members such as the mother who support their learning, emphasize educational environments, adult support, point to group learning with friends, describe learning as a happy and exciting situation, describe methods that can be applied to learn, and It is among the interesting findings that they attribute meaning to learning by expressing what they have learned to train. Contrary to the general belief in preschool children in the literature, children's emphasis on methods / strategies for learning has been the most interesting finding of the study. How children evaluate their learning experience and their experiences and experiences related to learning; Considering the fact that it will have an impact on their approaches to learning and shape the perspectives of future adults on learning, learning experiences and space / environment arrangements that make learning meaningful and interesting for children should be presented. In addition to these, the importance of encouraging approaches that adults show to children in the learning process should also be taken into account. This study is limited to 100 children, it may be suggested to plan larger-scale studies based on the research findings.

Keywords: Early childhood, learning concept, thinking, education.

¹ Doç.Dr. Uluslararası Kıbrıs Ü., Eğitim Fak. cgur@ciu.edu.tr, Orcid No:0000-0002-0045-5158

1.GİRİŞ

Öğrenme, geçici olmayan düşünce ya da davranış değişimine işaret etmektedir. Bununla birlikte, kişinin mevcut deneyimleri, öğrenmeye ilişkin geliştirdiği bakış açısı, öğrenmeye ilişkin düşünceleri ve öğrenme konusunda geliştirmiş olduğu tutumlar, öğrenme süreci üzerinde şüphesiz etkili olacaktır. Erken çocukluk, çocukların çeşitli deneyimlere açık olduğu, adeta bir keşif sürecinde olduğu bir dönem olarak ifade edilebilir.

Erken çocuklukta edinilen deneyimler çocuğun beyin gelişimi dolayısıyla da öğrenmesi üzerinde söz sahibi olmaktadır. Öğrenme sırasında beyinde çeşitli kimyasal değişiklikler olmaktadır. Öğrenme uyaranlarla başlar. Daha sonra uyaranlar gruplanır ve farklı düzeylerde işlenir. Yeni bir problem çözmek, yeni bir yeri görmek, yeni bir müzik dinlemek gibi durumlar beyni uyarır (Erdamar Koç, 2011: 465). Beyin değişmek üzere yapılanmıştır. Beceri ve yetenekler büyük ölçüde çevre tarafından şekillendirilebilmektedir. Doidge (2019:48), insan beyninin farklı tecrübeler, düşüncelere ve duygulara tepki vererek kendini şekillendirebildiğini, beyin değiştikçe yeni deneyimlere açık hale geldiğini belirtmektedir. Merzenich ve Penfield yapmış oldukları araştırmalardan elde ettikleri veriler doğrultusunda düşünce ve deneyimlerin beyinde nöronlar arasındaki iletişimlerini değiştirdiğini, çevresel uyaran ve deneyimlerin beyni şekillendirdiğini, bunun da sonraki deneyimler üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedirler (akt. Doidge,2019:52). Merzenich ve ark.(1999) yeni bir beceri elde etmeye çalışmanın beyindeki yüzbinlerce bağlantıyı değiştirebileceğini ifade etmektedirler. Hebb (1949) nöronlar bir deneyime bağlı olarak karşılıklı ateşlendiğinde, bu nöronların birbirine bağlandığını ve bir ağ oluşturduklarını açıklamaktadır. Bir deneyim sürekli olarak tekrarlandığında bu nöronlar arasındaki bağlantılar derinleşerek güçlenmektedir. Hebb (1949:62)'e göre öğrenme yeni nöronları birbirine bağlamaktadır. Bu da davranış değişikliklerini vurgulamaktadır.

Yaşanan tekrarlı deneyimler beyinde değişiklikler oluşturmaktadır. Beynin kortikal bölgelerinde oluşan bu değişiklikler görüntülenebilmektedir. Beynin yapısında meydana gelen değişikliklerde nöronların vermiş oldukları yanıt önemlidir (Merzenich, 2004). Bu görüntüler, beyinde on milyonlarca belki yüz milyonlarca nöronun düzenli bir biçimde değişimini temsil etmektedir. Bu, beceri/fiziksel değişiklik olarak yapılandırılır ve oluşan yapılanmanın düzeyi devasadır. Çocuk çeşitli becerileri edinirken oluşan değişiklikler çok büyüktür. Çocuğun neye dikkat ettiği kazanacağı davranışlar yani beynin şekillenmesi açısından önemli olacaktır. Çocuk neyi pozitif ve önemli saymaktadır? Bu, çocuğun tepkilerini ve öğrenme sürecini etkilemektedir (Merzenich,2004). Çocuğun öğrenmeye ilişkin bakış açısının, öğrenme yaşantıları üzerinde etkisi olacağı ifade edilebilir.

Erken çocukluk dönemi beynin şekillenmesi açısından daha fazla etkiye açık olduğu bir dönemdir (Doidge,2019). Beyin sadece gelişmemekte aynı zamanda deneyimler yoluyla değişebilmekte, şekillenebilmektedir (Siegel & Bryson, 2018:43). Beynin yaşanan deneyimlere bağlı olarak değişim göstermesi nöroplastisite kavramıyla açıklanmaktadır. Burada yaşanan deneyimlerin, düşünce yapısının ve duyguların beynin değişmesine yol açtığına ve daha sonraki davranışlar ve gösterilecek gelişmeler açısından belirleyici olduğuna vurgu yapılmaktadır (Chopra & Tanzi,2019; Doidge,2019; Siegel & Bryson, 2018:43). Tüm bunlar, beyin değiştikçe ve şekillendikçe duygu, düşünce ve davranışların da değişeceği

anlamına gelir. Nöroplastisitenin çocuklara sunulan öğrenme yaşantıları doğrultusunda oldukça önemli sonuçları vardır. Tekrarlanan deneyimler, beynin yapısını değiştiriyorsa, çocuklara sunulan deneyimler ve öğrenme yaşantıları konusunda bilinçli olmak oldukça önemli (Siegel & Bryson, 2018:45; Holiday & Hanselman,2020) bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kendini şekillendirme kapasitesine sahip olan beyin bilinçli yönelim yoluyla sınırlarını geliştirecek potansiyele sahiptir (Chopra & Tanzi, 2016: 13-16). Beyin, yaşam deneyimlerine göre şekillenmektedir (Çift & Canan,2016:61). Bireylerin duygu ve düşünceleri beyin yapısını etkileyerek gelecekteki davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Yine zengin uyaranlar aracılığıyla yeni deneyimler yaşandığında, beynin bellek ve öğrenmeyle ilgili bölümleri çalışmakta ve bu durum nöronlar arasındaki bağlantıların güçlenmesine destek olmaktadır. Beyin, insanların duygu ve düşüncelerini etkilemektedir. Örneğin beyindeki bir yaralanma ya da hastalık; öfke, üzüntü ve umutsuzluk duygularına yol açabilmektedir. Bununla birlikte konu ile ilgili çeşitli araştırmaları olan Davidson, bunun tersinin de doğru olduğunu yani düşüncelerin de beynin çalışma şeklini değiştirebileceğini ifade etmektedir (Akt.Simpson ve Jordan,2008). Geliştirilen alışkanlıklar belirlenen nöral yollar anlamına gelmektedir. Çocuklukta geliştirilen nöral yollar önemlidir, belli yollar belirlendikten sonra onları değiştirmek ya da yeni yollar yaratmak zor olabilmektedir çünkü bu yollar bir kez oluştuğunda kişinin ciddi anlamda hız kazandığı etkili yollara dönüşmektedirler (Pascal-Leone & Hamilton, 2001:427-445). Anlamli öğrenmeler için motivasyon önemlidir. Gerçek bir motivasyon içinse, izlemek, dinlemek, konuşmak, bunlar üzerinde düşünerek işbirliği içerisinde gerekli yönlendirmeleri bu doğrultuda yapmak büyük önem taşımaktadır (Kohn,2018: 225-250). Çocuklar, kendine özgü bakış açılarına ve görüşlere sahip olan bireylerdir. Bilginin ya da bilimsel gerçeklerin ardındaki mantığı kavramak ve anlamlandırmak için kendi yöntemlerini kullanırlar (Kohn,2018: 264). Önemli bir zihinsel etkinlik olan düşünme, çocukların beyin gelişimi sürecinde oldukça önemlidir. Bu bağlamda çocukların düşünceleri ne düşündükleri, nasıl düşündükleri büyük önem taşımaktadır. Çocuklarla düşünme eğitimi konusunda çalışan araştırmacılar, çocukların kavramları sorgularken kavramın ne olduğu, nerede olduğu, nasıl olduğuna ilişkin sorular ve en sonunda insanlarla kavramın ilişkilendirilmesi bağlamında genellemelere yönelik sorularla derinlemesine düşünmenin önemine vurgu yapmaktadır (Gregory,2008;Lipman,1991;Lipman ve ark., 1980;Sharp & Splitter, 2000). Yeni düşüncelerin ve fikirlerin keşfedilmesi; çocukların yaşamlarında önemli etkilere yol açmaktadır (Cam,1995). Kavramların genel, soyut ve karmaşık olması, çocukların bunlarla ilgili soruları cevaplandıramayacağı anlamına gelmemektedir(Murris,2000). Çocuklar, kavramlara kendi yaşantıları doğrultusunda anlamlar yükleyerek açıklamalar yapabilmektedirler.

Zihinsel aktiviteler nöral yapıyı değiştirmektedir. Bu bağlamda, düşüncelerin beyin yapısını nasıl değiştirdiği tam olarak anlayamasak da bu değişimi düşüncelerin gerçekleştirdiği ifade edilebilir (Schwartz & Begley, 2002). Günümüzde öğrenmenin de zihinsel bir etkinlik olarak ele alınması gerektiği ve öğrenmeye ilişkin düşüncelerin öğrenmeyi etkilediği kabul gören bir bakış açıdır Yapılan düzenlemeler ve eğitim amacıyla tasarlanan etkinliklerin çocuklar için anlamli olması, eğitimsel hedeflere ulaşmak konusunda çocukları ne kadar motive edebileceği açısından önem taşımaktadır (Service & Gallagher, 2019:90-102). Destekleyici süreçler, olumlu etkileri beraberinde getirmektedir (Mercola,2020:277-278). Küçük değişiklikler, işleyişte ve yaşamda büyük farklılıklar elde etmeye önemli katkılar sunabilmektedir (Service & Gallagher, 2019:17-22). Bu bağlamda, çocukların öğrenmeye yönelik düşünceleri, öğrenmeye yönelik şimdiki ve gelecekteki yaşantıları üzerinde etkili olacağı ifade edilebilir. Bunun yanı sıra, çocukların öğrenmeye yönelik düşünceleri onların öğrenme konusundaki

beklentileri, ihtiyaçları, fikirleri ve bakış açıları hakkında dönüt sağlayarak eğitimcilerin daha etkin öğrenme yaşantıları sunmasına katkıda bulunabileceği düşünülebilir.

Bilindiği üzere düşünce yapısı, kişilerin ne düşündüğü, davranışları, geliştirmeye yöneldiği beceriler ve yaşamın nasıl şekillendirileceği üzerinde etkili olmaktadır. Hebb (1949)'in faz ardışıklığı ilkesine göre, yaşanan deneyimler beyinde nöronlar arasındaki bağlantıları güçlendirmekte, bu da kişiyi bu tür deneyimleri tekrar etmeye ve yaşamaya daha yatkın hale getirmektedir. Bu durum nöroplastisite yani beyin şekillenmesine işaret etmektedir. Gözlemler deneyimlere, deneyimlerin tekrar edilmesi alışkanlıklara işaret etmektedir. Bir durum alışkanlık haline geldikten sonra ise bunun değiştirilmesi güç olmaktadır. Burada okul öncesi dönemin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma, nicel kapsamda elde edilen başka bir çalışmanın sonucundan yola çıkılarak planlanmıştır. 1310 okul öncesi dönem çocuğu olan annenin çocuklarının en çok ne yapmasından mutlu olduklarına ilişkin sorulan bir anket sorusuna yanıt olarak annelerin % 85'i çocuklarının kendini geliştirmesinin onları en mutlu ettiğini işaretlemişlerdir. Bu anneler arasından 15 anneye çocukların kendini geliştirmesi tanımının kendileri için ne ifade ettiği sorulduğunda ise tüm anneler “öğrenme” kapsamında yanıtlar vermişlerdir. Bu yanıtlar farklı bir soruyu güdeme getirmiştir: “Okul öncesi dönem çocuklar öğrenmeye yönelik olarak neler düşünmektedirler?”

Okul öncesi dönem çocukların öğrenmeye yönelik düşünceleri, gelecekte şekillendirecekleri yaşam üzerinde etkili olacaktır. Yapılan literatür çalışması sonucunda erken çocukluk döneminde çocukların öğrenmeye yönelik düşüncelerini konu alan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. İnsanın dünyaya gözlerini açmasıyla başlayan ve yaşam boyu devam eden öğrenme sürecinin tüm yaşamı etkilediği ve düşüncelerin yaşama yön verdiği ve çocukların öğrenme hakkındaki düşüncelerinin öğrenme yaşantılarının düzenlenmesine katkı sunacağı olgularından hareketle konunun önemli olduğu düşünülmektedir. Buradan yola çıkılarak *beş yaş grubu çocukların öğrenme kavramına ilişkin düşüncelerinin incelenmesi* amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

İçinde yaşadığımız Covid 19 süreci de öğrenmek, bilgiyi şekillendirmek gerekliliğini bizlere sunarak yeni yaşantılar ve alışkanlıklara yol açmıştır. Bu bağlamda öğrenmeye ilişkin bakış açıları yaşamı kolaylaştırıcı ya da zorlaştırıcı etkilere yol açabilmektedir. Bu çalışmanın Covid 19 sürecinin kısa bir süre öncesinde gerçekleşmiş olması, çocukların olağan durumlardaki görüşlerini bilmemize, bu doğrultuda hem olağan, hem de şu an yaşadığımız süreç gibi olağan dışı durumlarda planlamalar yapılabilmesine olanak sağlayacaktır. Olağan dışı durumlardaki görüş ve düşünceler, farklı durumlardan etkilenmiş olabileceği için net bir tablo sunmayabilir. Bunun nedeni, özel durumların farklı algılara ve bunların da olayların farklı şekillerde yorumlanabilmesine neden olma durumunun (Feldman,2018) söz konusu olabilmesidir. Bu nedenle olağan durumlardan yola çıkılmasının daha güvenilir olacağı düşünülmektedir.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırma Deseni

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırmalar bir veya birden fazla kişinin deneyimlerinden yararlanarak ortaya çıkan araştırmalardır. “Fenomenolojistler bir fenomeni deneyimleyen bütün katılımcıların ortak özelliklerini tanımlamasına odaklanırlar.” (Creswell, 2013:77). Bu araştırma türünde genellikle insanların yaşadıkları deneyimlerden yola çıkılmakta ve bu deneyimlerden ne gibi sonuçlar

çıkarttıklarını incelenmektedir. Bu incelemeler yoluyla genel bir sonuca bağlanarak araştırılan konu üzerinde bir bütünlük sağlanmaktadır. Fenomenolojik yaklaşımda araştırmacılar genellikle insanlar tarafından yaşanan, hissedilen duyguları, durumları, olayları doğrudan yaşayan kişilerle iletişime geçerek o kişilerin duygularını, düşüncelerini, fikirlerini öğrenerek bir yargıya varmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu süreç içerisinde kişinin yaşadığı olumlu duyguları, olumsuz duyguları, o konu hakkında düşündükleri, bu gibi durumlar karşısında ne yapmalı veya ne yapılmalı ve buna benzer sorular ışığında, kişiden donanımlı bilgiler alınmaktadır. Bu bilgilerle beraber fenomenler bu kişilerin yaşanmışlıklarını ortaya koyarak araştırmak istediği konu hakkında detaylı bilgiye sahip olmakla birlikte araştırılan konu geçerlilik ve güvenilirlik açısından daha kaliteli bir yapıya sahip olmaktadır (Karabaş, 2018). Fenomenoloji araştırmalarında çoğunlukla görüşme ve gözlem tekniği kullanılmaktadır (Bal, 2016). Bu çalışmada çocuklar, öğrenme kavramına ilişkin düşüncelerini yüz yüze soru-cevap şeklinde görüşmeler yoluyla ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, çocuklar serbest oyun saati sırasında haftada bir kez gözlemlenmiş, ortamın niteliğini değiştirecek herhangi bir görsel, sözel vb. uyaran sunulmaksızın çocukların kendiliğinden serbest oyun sırasında dile getirmiş oldukları öğrenme kavramına yönelik ifadeler, gözlemciler tarafından not edilmiştir.

2.2.Çalışma Grubu

Çalışma KKTC’de gerçekleştirilmiştir. Kolay ulaşılabilirlik kriteri göz önünde bulundurularak, öğrenci sayısı fazla olan okullarla görüşülmüştür. Okullar orta sosyo-ekonomik düzey ailelerinin çocuklarının devam ettiği okullardır. Her bir çocukla bireysel görüşme yapılmasına imkân sağlayan, çalışmaya katkı sunmak için gönüllü olan üç okul öncesi eğitim kurumu araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışma, 52 kız 48 erkek olmak üzere toplam 100 beş yaş grubu çocuk ile gerçekleştirilmiştir.

2.3.Veri Toplama Süreci

Yapılan literatür taraması sonucunda okul öncesi dönem çocukların öğrenmeye yönelik düşüncelerine ilişkin yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir soru formu geliştirilmiştir. Sorular geliştirilirken, yukarıda ifade edildiği üzere, kavramın ne olduğu, nerede olduğu, nasıl olduğuna ilişkin sorular ve en sonunda insanlarla kavramın ilişkilendirilmesi bağlamında genellemelere yönelik sorularla çocuklardan derinlemesine düşünmeye yönelik yanıtlar alınması hedeflenmiştir. Geliştirilen sorular için, 5 uzmandan uzman görüşü alınmış ve alınan uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Daha sonra iki çocukla pilot çalışma yapılmış, soruların açık ve anlaşılır olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında çocuklara sorulan sorular şunlardır:

- 1-Öğrenme ne demektir?
- 2-Öğrenme nerede olur?
- 3-Sen nasıl öğrenirsin?
- 4-Bir bilgiyi öğrenmek nasıl bir duygudur?
- 5-İnsanlar nasıl öğrenir?
- 6-İnsanlar neden öğrenir?

Veri toplama aşamasında gönüllü olan dört son sınıf öğrencisi verilerin toplanmasına katkıda bulunmuştur. Öğrenciler önce çocuklarla görüşürken dikkat edecekleri hususlar konusunda

eğitim almışlardır. Çocuklarla bireysel görüşmeler öncesinde, okullarda çocuklarla etkinlikler yapmışlar, oyunlar oynamışlar ve çocuklarla samimi bir ortam oluşturmaya özen göstermişlerdir. Çocuklarla yakın iletişim ve etkileşim süreci gerçekleştikten sonra yaklaşık bir-iki haftalık sürecin sonunda bireysel görüşmelere ve gözlemlere başlanmıştır. Gözlemler üç farklı okul öncesi eğitim kurumunda haftada birer gün olmak üzere gerçekleştirilmiştir. Çocuklar üç ay boyunca serbest oyun saatinde arkadaşlarıyla grup ortamında gözlemlenmiştir. Serbest oyun saatinde çocuklar tarafından dile getirilen öğrenmeye ilişkin ifadeler not alınarak, yukarıda ifade edilen sorular bağlamında altı alt başlık altında kategorize edilmiştir. Bireysel görüşmelerde, görüşmeyi yapan kişi çocukla ayrı bir ortamda bulunarak çocuğa açık uçlu sorular sormuş ve yanıtların ses kaydını almış, daha sonra yazıya geermiştir. Görüşmeler 20-25 dakika civarında sürmüştür.

2.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizinde; kategorilere ayırma işleminin yapılması, kavramlardan çıkarımlar elde etmek üzere kodlama çalışmalarının yapılması söz konusudur. İçerik analizi, fenomenolojik araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Bal,2016). Veriler; öğrenmenin anlamı, öğrenmenin yeri, nasıl öğrenildiğine ilişkin düşünceler, öğrenmenin hissettirdiği duygular, insanların nasıl öğrendiğine ilişkin düşünceler ve insanların neden öğrendiğine ilişkin düşünceler temaları altında incelenmiştir.

2.5.İnandırıcılık ve Etik

Çalışmanın gerçekleşmesi adına KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı güz döneminde dilekçe yazılarak izin alınmış (18.10.2019-000006191E7068), çocukların okullarından, öğretmenlerinden ve ebeveynlerinden de gerekli izinler alınmıştır. Çalışmanın yürütülmesi gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Görüşme ve gözlemler esnasında çocuklar açısından rahat bir ortam oluşmasına dikkat edilmiştir. Çocuklara vermiş oldukları yanıtlar tekrar edilerek teyit alınmıştır. Çalışmada çocukların ifade etmiş olduklarına doğrudan alıntılar şeklinde yer verilmiştir. Çalışma kapsamında araştırmacı, okul öncesi alanından bir uzman ile aynı nitel verileri bağımsız olarak analiz ederek ve ortaya çıkan bulguları karşılaştırarak değerlendirmesini yapmıştır. Araştırmacı, öğrencilere rehberlik ederek yüz-yüze görüşme ve gözlem sürecini yönlendirmiş, kurum ziyaretlerinde bulunmuştur.

3.BULGULAR

Bulgular, çocuklara yönlendirilen sorular bağlamında ele alınmış, tablolar halinde ifade edilmiştir. Tablolar açıklanırken çocukların ifadelerinden örnekler tırnak içerisinde belirtilerek sunulmuştur. Çocukların öğrenmeye ilişkin düşüncelerine yönelik olarak; çocukların büyük bir çoğunluğunun öğrenmeyi kişilerle özellikle de öğretmenle ilişkilendirmeleri, heyecan verici bir durum olarak betimlemeleri ve insanların kendini yetiştirmek için öğrendiklerini ifade etmeleri ilgi çeken bulgular arasındadır.

3.1.Öğrenmenin anlamı

Öğrenmenin çocuklar için anlamına ilişkin tema alt tema ve kodlar aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların “Öğrenme ne demektir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar
	Akıl	Akıllı/ zeki olmak
	Çalışmak/Başarmak	Ders çalışmak Ödev yapmak Resim yapmak Okuma/yazma Yemek yapmak Sayıları saymak Yeni bilgiler Sorulanları bilmek Başarılı olmak
Öğrenmenin Anlamı	Kişiler	Öğretmen Anne Arkadaş
	Mekan	Okul Ev
	Duygular	Mutlu olmak
	Teknoloji	Televizyon Tablet
	Ödül	Çikolata Dondurma

Çocukların “Öğrenme ne demektir?” sorusuna en çok çalışmak/başarmak alt teması altında yanıtlar verdiği (14kız, 15 erkek, toplam 29 çocuk), bunu sırasıyla kişiler (17kız, 21 erkek toplam 37 çocuk), mekan (11k, 4 e, toplam 15), akıl (3k, 5e toplam 8), ödül (4 k, 1e, toplam 5), duygular (1k, 2 e, toplam 3) ve teknoloji (2k, toplam 2) alt temasına yönelik yanıtların takip ettiği görülmektedir. İki çocuk ise “bilmiyorum” yanıtı vermiştir. Çalışmak/başarmak alt temasına yönelik olarak şu ifadeler göze çarpmaktadır: “*Öğrenmek ders çalışmaktır. Derslerimizi çalışırsak öğreniriz. Ders çalışmayan bir şey öğrenemez, tembel olur.*” (Ç1) “*Yeni bilgiler. Yeni şeyler yaparız böylece.*” (Ç3) “*Başarılı olmaktır. Ne kadar çok şey bilirsek, o kadar çok şey yaparız.*” (Ç99). Kişiler alt temasına yönelik bazı ifadeler ; “*Aklıma öğretmen geliyor, öğretmenimiz bize hep bir şeyler öğretir*”(Ç47), “*Anne demektir, anneler çocukların öğrenmesine yardım eder*” (Ç79), “*Arkadaş demektir çünkü biz arkadaşlarımızla birlikte öğreniriz*”(Ç82) şeklindedir. Mekân kodunu betimleyen ifadelerden bazıları şunlardır: “*Okul demektir, okulda yeni bilgiler öğreniriz*”(Ç1), “*Evim aklıma geliyor, evimde bir sürü şey öğreniyorum ben*” (Ç82). Akıl koduna ilişkin öne çıkan ifadeler “*Zeki olmaktır*” (Ç14), “*Akıllı olmaktır*” (Ç50) “*Aklını, beynini kullanmak ve zeki olmaktır*”(Ç85) olarak ifade edilebilir.

Ödül alt temasına ilişkin ifadeler; “Çikolata demektir” (Ç79), “Güzel güzel öğrenirsek mesela annemiz bize dondurma alır”(Ç61)şeklindedir. Duygular koduna ilişkin ifadeler; “mutlu olmaktır”(Ç13) ve teknoloji koduna ilişkin ifadeler ise; *televizyon demektir*(Ç20), *tablet demektir*(Ç22) olarak ifade edilebilir.

3.2.Öğrenmenin nerede gerçekleştiği

“Öğrenme nerede olur?” sorusuna ilişkin olarak 5 yaş grubu çocuklardan elde edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların “Öğrenme nerede olur?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar
Öğrenmenin Nerede Gerçekleştiği	Zihin	Kafa Beyin
	Mekan	Okul Sınıf Kursta Ev Park/Bahçe
	Teknoloji	Tablet Bilgisayar Televizyon

Çocukların “Öğrenme nerede olur?” sorusuna genellikle mekân alt teması altında yanıtlar verdiği (46k, 46e, toplam 92), az sayıda olmakla birlikte teknoloji (4k, 2e, toplam 6) ve zihin (2 k., toplam2) alt teması altında da yanıtlar verildiği ifade edilebilir. Mekân koduna ilişkin öne çıkan ifadelerden bazıları; “Okulda olur. Çocuklar öğrenmek için okula gider”(Ç,19), “Biz sınıfta öğreniriz.”(Ç14). “Parkta ben bir sürü yeni şey öğrenirim”(Ç9), şeklindedir. Teknoloji alt temasına ilişkin ifadeler; “Öğrenme en iyi tablette olur, renkli renkli, hiç sıkılmam” (Ç,82), “Bilgisayarda olur, orada bir sürü değişik etkinlik var, oyunlar var”(Ç35), “Televizyonda olur. Televizyondan yeni bilgiler öğreniriz” (Ç97) ve Zihin alt temasına ilişkin öne çıkan ifadeler “Kafada olur, başka nerede olsun?”(Ç73), “Beyinde olur, bilgiler beynimize gider çünkü”(Ç59) olarak ifade edilebilir.

3.3.Kendisinin Nasıl Öğrendiği

“Sen nasıl öğrenirsin?” sorusuna ilişkin olarak 5 yaş grubu çocuklardan elde edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların “Sen nasıl öğrenirsin?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar
Kendisinin Nasıl Öğrendiği Öğrendiği Gerçekleştiği	Kişiler	Öğretmen Anne/Baba Abla/Ağabey Arkadaşlar
	Mekan	Okul Kurs Bahçe Ev
	Yöntemler	Oyun Tekrar Dinleme Dikkatle bakma Düşünme
	Teknoloji	Tablet Televizyon Bilgisayar Cep telefonu

Çocukların “Sen nasıl öğrenirsin?” sorusuna en çok yöntemler (18k, 26 e toplam 44) ve kişiler (24 k, 12 e toplam 36) alt teması altında yanıtlar verdiği, bunları sırasıyla mekân (7k, 9e toplam 16) ve teknoloji (3k, 1e, toplam 4) alt teması altındaki yanıtların takip ettiği belirtilebilir. Yöntemler koduna ilişkin öne çıkan ifadelerden bazıları “*Ablam okulda yeni bir şey öğrenince öğretmeni ödev veriyor. O da ödev yapınca unutmuyor. Ben de ödev yapıyorum, unutmuyorum, öğreniyorum*” (Ç5) “*Bilgileri tekrar ederek öğrenirim*” (Ç,63). “*Ben oyun oynayarak öğrenirim*” (Ç11) “*Oyunla öğrenirim*” (Ç14), “*Anlatılanları dinleyerek öğrenirim*” (Ç77), “*dikkatle bakarak öğrenirim*”, (Ç91), “*Düşünerek öğrenirim*” (Ç12), şeklindedir. Kişiler koduna ilişkin öne çıkan bazı ifadeler “*Öğretmenle öğrenirim. Öğretmenim benim öğrenmeme yardım eder*” (Ç23), “*Ağabeyimle*” (Ç68), “*Ablamla öğrenirim*” (Ç,96), “*Annemle birlikte öğrenirim*” (Ç2), “*Babamla*” (Ç10), “*Arkadaşlarımla öğrenirim*” (Ç,53) şeklindedir. Mekân koduna ilişkin bazı ifadeler “*Ben okulda öğrenirim*” (Ç15.) ve “*Evimde*” (Ç30) şeklindedir. Teknoloji koduna ilişkin ifadeler ise, “*Tabletle öğrenirim. Tablette öğrenmek daha kolay.*” (Ç6), “*Televizyonla öğrenirim*” (Ç97), “*Babam bana cep telefonunu verir, ben ondan öğrenirim*” ve “*Bilgisayarla öğrenirim*” (Ç68) olarak ifade edilebilir.

3.4.Öğrenmenin Hissettirdiği Duygular

“Bir bilgiyi öğrenmek nasıl bir duygudur?” sorusuna ilişkin olarak 5 yaş grubu çocuklardan elde edilen bulgular Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların “Bir bilgiyi öğrenmek nasıl bir duygudur?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar
Öğrenmenin Hissettiği Duygular	Olumlu	Mutlu İyi/güzel Heyecan verici Eğlenceli Şaşırtıcı
	Olumsuz	Yorucu Kızgın Korkutucu

Çocukların “Bir bilgiyi öğrenmek nasıl bir duygudur ?” sorusuna daha çok olumlu alt teması altında yanıtlar verdiği (50k,47e, toplam 97), az sayıda olmakla birlikte olumsuz yanıtların da bulunduğu. Olumlu koduna ilişkin öne çıkan ifadelerden bazıları “*Mutlu eder çünkü öğrenmek iyidir*”(Ç1), “*Mutluluk vericidir*”(Ç44), “*İyi*” (Ç,25), “*Güzel bir duygu*”, “*Güzel. Çünkü yeni şeyler yapmayı öğreniyorsun. Yeni şeyler söyleyebiliyorsun, yeni şeyler düşünebiliyorsun. Doğru bilgiler öğreniyorsun. Güzel işte.*” (Ç,8.), “*Heyecan verici*”(Ç,39), “*Öğrenmek eğlencelidir*” (Ç6), “*Şaşırtıcı*” (Ç42) olarak ifade edilebilir. Olumsuz koduna ilişkin öne çıkan ifadeler ise, “*Yorucu* (Ç,98), “*Kızgın. Yapamazsam kızgın hissedirim*” (Ç23) ve “*Korkutucu çünkü bazen öğrendiklerimizi yapamayız ve bize kızabilirler bu yüzden*”(Ç55) olarak ifade edilebilir.

3.5.İnsanların Nasıl Öğrendiğine İlişkin Düşünceler

“İnsanlar nasıl öğrenir?” sorusuna ilişkin olarak 5 yaş grubu çocuklardan elde edilen bulgular Tablo 5’te yer almaktadır.

ISSN 2757-5519

SINCE 2015

Tablo 5.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların “İnsanlar nasıl öğrenir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar

İnsanların Nasıl Öğrendiğine İlişkin Düşünceler	Kişiler	Öğretmen Anne/Baba Arkadaş
	Mekan	Okul Ev
	Yöntemler	Tekrar etme/Ders çalışma Anlama/düşünme Okuma/Yazma Şarkı söyleme Çizme Dinleme Oyun
	Teknoloji	Tablet Televizyon

Çocukların “İnsanlar nasıl öğrenir ?” sorusuna en çok kişiler alt teması (21k,16e, toplam 37) altında yanıtlar verdiği, bunu sırasıyla yöntemler (19k,14e, toplam 33), mekân (12k,16e, toplam 28) ve teknoloji (2e, toplam 2) alt temalarına ilişkin yanıtların takip ettiği görülmektedir. Kişiler alt temasına ilişkin öne çıkan ifadelerden bazıları “Öğretmenle öğrenir”(Ç1) “İnsanların öğrenmesi için öğretmenler gerekir”(Ç,3), “İnsanlar anneleriyle öğrenir, anlamadıklarını öğrenmelerine anneleri yardım eder”(Ç,11.), “Anne ve babalarıyla öğrenir, onlar çocuklarına yardım eder” (Ç 53), “Babalarıyla öğrenir” (Ç17) ve “İnsanlar arkadaşlarıyla olunca öğrenir, birlikte daha iyi öğrenir” (Ç,81) şeklindedir. Mekân koduna ilişkin öne çıkan ifadeler “Okulda öğrenir(Ç15), “Okulla öğrenir çünkü okulda bir sürü şey öğretilir”(Ç,90), “Evide öğrenir. Evde istedikleri gibi öğrenebilirler, çalışabilirler, etkinlik de yaparlar.”(Ç,46) şeklindedir. Yöntemler alt temasına ilişkin öne çıkan bazı ifadeler; “Tekrar ederek, bazen ders çalışarak, bazen öğrendiklerinin aynısını yaparak ya da söyleyerek”(Ç5.) “Bir şeyi görüp anlarlar. Akıllarına kazırlar o şeyi. Anlayarak öğrenirler yani biliyor olurlar, öğrenmiş olurlar” (Ç18.) “Yazı yazarak öğrenirler”(Ç35), “Anladıklarını çizerler, resim çizerek öğrenirler” (Ç24), “Şarkı söyleyerek öğrenirler” (Ç52) “Oynayarak öğrenirler. Yani yap bozla, Legolarla oynarlar, bunları yapmayı öğrenirler”(Ç88), “Kitaplarla öğrenirler. Kitap okurlar, okuduklarından öğrenirler. Bazen yazarlar da.”(Ç,100) ve “Biri bir şey anlattığında dinlerler. Yani dinleyerek öğrenirler” (Ç,71) şeklindedir. Teknoloji alt temasına ilişkin ifadeler ise “Tabletle öğrenirler” (Ç8) ve “Televizyonla öğrenirler. Televizyon izlerler, oradan görür öğrenirler.” (Ç16) olmuştur.

3.6.İnsanların Neden Öğrendiğine İlişkin Düşünceler

“İnsanlar neden öğrenir?” sorusuna ilişkin olarak 5 yaş grubu çocuklardan elde edilen bulgular Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubu çocukların “İnsanlar neden öğrenir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin tema, alt tema ve kodlar

Tema	Alt Tema	Kodlar
	Anlamak/Bilmek	Anlamak için

	Bilmek/Bilgili olmak Yeni şeyler yapabilmek
Yetişmek/Beceri	Büyüyüp çalışmak (14k 11e 25) Büyümek İşe gidebilmek Okulda başarılı olmak Meslek sahibi olmak (22k, 16 e 38) Beceri kazanmak(3k, 3e 6)

Çocukların “İnsanlar neden öğrenir ?” sorusuna en çok yetişmek/beceri alt teması (39k, 30e, toplam 69) altında yanıtlar verdiği, diğer alt temanın ise anlamak/bilmek (13 k, 18e, toplam 31) olduğu görülmektedir. Yetişmek/beceri alt temasına ilişkin öne çıkan bazı ifadeler: “Büyüyüp çalışmak için (Ç,7), “Büyümek için, büyük olmak için, küçüklere öğretebilmek için” (Ç13), “İşe gidebilmek için”(Ç,80), “Okulda başarılı olmak için.”(Ç,22), “Öğretmen olmak için”(Ç,2), “Doktor olmak için (Ç,27), “Mühendis olmak için” (Ç11, “Boyama yapmak için” (Ç74), “Oynamak için, yeni oyunlar öğrenmek ve oynamak”(Ç,87), “Okumak için”(Ç56), “Yazmak için” (Ç1) şeklinde olmuştur. Anlamak/bilmek koduna ilişkin öne çıkan bazı ifadeler “Anlamak için. Anlayınca ne yapacağını bilirsin” (Ç8), “Bilmek için yani bilgili olmak için” (Ç5), “Öğrenince insanlar yeni şeyler yapabilir” (Ç,6), “Öğrendiklerini yapmak için. Başkalarına göstermek için. Bilince çok şey yapar insanlar”(Ç,30) şeklindedir.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Beş yaş grubu çocukların öğrenme kavramına ilişkin düşüncelerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarla çalışıldığından dolayı yanıtlar yetişkinlerin yanıtları kadar ayrıntılı ve uzun olmamıştır ancak bununla birlikte çocukların düşünceleri hakkında bilgi verici nitelikte yanıtlar olduğu söylenebilir. Yüz çocukla yüz-yüze görüşme ve soru-cevap şeklinde gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Çocukların “Öğrenme ne demektir?” sorusuna en çok çalışmak/başarmak alt teması altında yanıtlar verdiği, bunu sırasıyla kişiler, mekan, akıl ,ödül, duygular ve teknolojiye yönelik yanıtların takip ettiği ifade edilebilir. Bu bağlamda çocukların çoğunlukla öğrenmenin daha çalışmaya-başarmaya yönelik aktiviterle ve öğretmen, aile bireyleri gibi öğrenmeye destek olan kişilerle ve birlikte öğrenilen arkadaşlarla ilişkilendirildiği, öğrenmenin gerçekleştiği okul-ev gibi mekânlara vurgu yapıldığı söylenebilir. Öğrenmeyi teknoloji ile ilişkilendiren ya da öğrenmeyi ödül odaklı olarak değerlendiren az sayıda çocuk da söz konusudur. Buradan yola çıkılarak çocukla eğitimsel anlamda bire bir etkileşimde bulunan bireylerin, yüz-yüze eğitim ya da sınıf düzeyinde eğitim alınan online eğitim ortamlarının çocuklar için önemli olduğu, çocukların olumlu etkileşim, nitelikli düzenlemeler ve eğitimsel içerikler yoluyla desteklendiklerinde, yeni bilgilere açık oldukları, öğrenmeye yönelik olumlu bakış açısına sahip oldukları belirtilebilir. Çocuklar çoğunlukla öğrenmeyi maddi ödüllerden ziyade kendilerini geliştirmeye yönelik düşünceler kapsamında istemektedirler. Bunun çocuklarda Logoterapi'nin kurucusu Frankl(2013)'in ortaya attığı insanın yaşamı anlamlandırmaya yönelik bakış açısının okul öncesi dönemde şekillenmeye başladığına işaret edebileceği düşünülebilir. Bununla birlikte, bu çalışma 100 beş yaş grubu çocuk ile sınırlıdır. Dolayısıyla, bu bulguyu desteklemek için daha fazla sayıda çocukla yapılacak araştırmalara ihtiyaç olduğu ifade edilebilir. Çocukların öğrenmeyi anlamlandırmalarına ilişkin dikkat çeken bir diğer durum ise, çocuklar için yakın çevrelerindeki kişilerin, içinde buldukları öğrenme

ortamlarının ve bu yakın çevre içerisinde öğrenmeye yönelik yaptıklarının öğrenme ile ilişkilendirilmiştir. İnsanların çevrelerinde bulunan her şeyin ve herkesin her bir ayrıntısını gözlemleyerek ve değerlendirme yapabilmesi mümkün değildir. Bunun yerine, o nesneyi ya da kavramı bir kategoriye sokmayı sağlayacak, gözlemledikleri belirgin birkaç özelliği kullanırlar ve sonra nesneye/kavrama dair değerlendirmelerini o nesnenin kendisinden ziyade, ait olduğu kategori üzerinden yaparlar. Bir dizi kategoriye sahip olmak suretiyle karşılaşılan durum ve kavramlara yönelik tepkilerini hızlandırmış olurlar (Mlodinov,2018). Bu değerlendirmeler yaşa göre farklılık göstermektedir. Okul öncesindeki çocuklar için en yakınlarında bulunan kişiler, eşyalar, olaylar daha somut, daha yaşamsal ve daha anlamlı olmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları yakın çevreleriyle daha ilgili olmakta ve büyüdükçe yavaş yavaş daha uzak çevreden de etkilenmeye başlamaktadırlar (Gültekin,2005:54). Çocuklar belli bir kavramın ya da durumun kendileri açısından en görünür /anamlı yönüne odaklanmaktadır (Berk,2013:368). Bu da, çocuklar için yakın çevrelerinde bulunan kişiler, nesnelere ve durumlara işaret etmektedir (Gür & Koçak,2016). Öğrenme, deneyim veya eğitimden kaynaklanan beceri ya da bilgideki bir değişimi vurgulamaktadır (Bredenkamp,2015:101). Çocuklar için yakın çevrelerinde öğrenme durumu sunan kişiler, mekân ve yapılar önemli olmaktadır. Buradan yola çıkılarak öğrenmeye destek olan kişilerin yaklaşımlarının, mekânsal düzenlemelerin ve çocukların öğrenmeye yönelik olarak gerçekleştirdiklerini düşündükleri eylemlerin öğrenmeyi algılamaları üzerinde etkili olduğu bu nedenle eğitim verilirken eğitimcilerin/ebeveynlerin sergilediği davranışların, mekânsal düzenlemelerin, planlanan etkinliklerin ve sunulan uyarıların çocuğun öğrenmeyi nasıl algıladığı üzerinde şekillendirici bir etkiye sahip olabileceği belirtilebilir.

“Öğrenme nerede olur?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde; çocukların büyük bir çoğunluğunun (92 çocuk) mekânla ilişkili yorumlarda bulunduğu, öğrenmeyi mekânsal çerçevede değerlendirdiği belirtilebilir. görülmektedir. Bu bağlamda, çocukların öğrenmeyi, öğrenmenin gerçekleşebileceği ortamlarla ilişkilendirdiği ifade edilebilir. Öğrenme bireyin bilişinde oluşur ve öğrenen tarafından etkilenir (Subaşı, 2011:392). Öğrenme, öğrenme ortamı çocuklar için mantıklı bir düzen içerdiğinde ve onlara sosyal etkileşim fırsatı sunulduğunda çocuklar için anlamlı bir hale gelmektedir (Jensen,2006). Çocukların betimlemeleri , içinde buldukları çevrelerinden etkilenerek şekillenmektedir (Cox, Koysasu & Hiranuma, 2001-akt. Dağlıoğlu,2014). Çocukların içerisinde buldukları sosyal çevre (okul, aile, okul çevresi vb.) çocuğun öğrenmeye ilişkin algılarını etkilemektedir (Yıldızlar,2018, :249). Çocukların geliştirdikleri sebep-sonuç ilişkileri daha çok yakın çevrelerinde birebir ilişki içerisinde oldukları kişiler/nesnelere (okul ortamı, arkadaşlar, aile vb) bağlantılı olduğu ifade edilebilir (Gür & Koçak, 2016). Bu bağlamda çocukların öğrenmeye yönelik algılarını, araştırmacı yönlerini, bilimsel düşünme becerilerini destekleyecek ve şekillendirecek nitelikli eğitim ortamları düzenlenmelidir.

“Sen nasıl öğrenirsin?” sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında; çocukların en çok yöntemler ve kişilere yönelik değerlendirmeler yaptığı ifade edilebilir. Çocuklar kendilerinin nasıl öğrendiğine yönelik olarak çoğunlukla tekrar etme, oyunla öğrenme, dinleme, dikkatle bakma-inceleme, öğrenilenle ilgili düşünme gibi stratejiler kullandıklarını ya da öğretmen, anne gibi öğrenmelerine destek olacak birisiyle öğrendiklerini belirttikleri söylenebilir. Sayıları az olmakla birlikte teknolojik aletlere vurgu yapan çocuklar da bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, mekan bağlamında verilen yanıtlar da söz konusu olmuştur. Araştırma bulguları kapsamında okul öncesi dönem çocukların öğrenmeye yönelik yöntemlere vurgu yapmış olması oldukça anlamlıdır. Oysa, literatürdeki bir çok çalışma okul öncesi dönem çocukların öğrenmeye yönelik stratejilerin farkındalığı konusunda güçlükler yaşadığına, tekrar stratejisini yetişkinler

hatırlattığında sınırlı olarak kullandıklarına ve kendiliğinden tekrar etmenin yedi yaş civarında geliştiğine işaret etmektedir (Alloway, Gathercole & Pickering, 2006; Baddeley & Hitch, 2007; Towse, Hitch ve Hotton, 1998). Tekrar bilginin uzun süreli belleğe aktarılmasında kullanılan stratejilerden bir tanesidir ve çocukların kullanmış olduğu ilk bellek stratejisidir (Subaşı,2011:379). Flavell (1970) bazı küçük çocukların başvurabileceği tekrar stratejileri olduğunu ancak genelde öğrenme durumunda kendiliğinden kullanmada başarısız olduklarını belirtmektedir. Çocuklar gerekli durumlarda uygun tekrar stratejilerini üretememektedirler. 5-7 yaşındaki çocuklar öğretildiğinde tekrarlama stratejilerini kullanabilmekte, kendileri uygun stratejiler üretememektedirler (Akt. Subaşı,2011:397) Bununla birlikte, üstbilişsel beceriler (kişinin ne bildiğini ve nasıl öğrendiğini bilmesi) erken çocukluk döneminde ortaya çıkmaya başlamaktadır (Bee & Boyd, 2009:359). Bireyin kendi biliş yapısı ve öğrenme özelliklerinin ayırında olması yürütücü biliş (metacognition) olarak ifade edilmektedir. Yürütücü biliş, öğrenenlerin benimsedikleri belli öğrenme stratejilerini kullanma yetenekleri ve kendi düşüncelerine ilişkin düşünmeleridir, diğer bir ifade ile bireyin nasıl öğrendiğinin farkındalığıdır. Çocuğun düşünme sürecini değerlendirmesi ve yönetmesi, nasıl öğreneceğine karar vermesi ve bilişsel güç ve zayıflıklarının farkında olması yürütücü bilişe işaret eder (Subaşı,2011:387-388). Çocuk kendi performansını izleyebildiğinde ya da belirli bir stratejiye ne zaman başvurup ne zaman başvurmaması gerektiğini anladığında bütün gündelik görevlerde ortaya koyduğu performans da yükselecektir. Bu beceriler 4-5 yaşta sınırlı olarak görülmeye başlanmaktadır (Bee & Boyd,2009:360). Okul öncesi dönem çocukları büyüdükçe, dikkat süreleri artmakta, gözlemlenmekte, ne yapacaklarına ilişkin daha etkin planlamalar yapabilmekte ve bilişsel sınırlılıklarının daha fazla farkında olmaktadır(Feldman,2018:249). Çocuklar yaşları ilerledikçe dikkatlerini daha iyi kontrol ederler. Çocukların gelişimleri süresince sadece dikkatleri uzamaz aynı zamanda konu dışı ayrıntılardan kaçınarak önemli olanlara daha fazla odaklanırlar. Büyüdükçe dikkatlerini yapacakları işe uydurmada daha iyi duruma gelirler Örneğin bir resmin ayrıntılarına dikkat ederek, resimde bulunan maddeler ya da ayrıntılar üzerine odaklanabilirler (Subaşı,2011:377). Judy DeLoache (1989) yapmış olduğu çalışmanın sonucunda çocukların yapabilecekleri nitelikte basit görevler söz konusu olduğunda okul öncesi dönem çocuklarının tekrar gibi bazı anımsama stratejilerini kullanabildiğini ifade etmektedir (akt. Bee & Boyd,2009:363). Erken çocukluk dönemi sırasında çocuklar yavaş yavaş daha esnek ve hedefe yönelik sorun çözme kapasitesine sahip olmaya başlamaktadır (Santrock,2012:226). Çocuklara sunulan yaşantılar, deneyim fırsatları ve çevre olanakları, çocukların kendilerinin nasıl öğrendiklerine ilişkin planlamalar yapmasına fırsat sunulması ve kendilerine ilişkin öz değerlendirme yapmaları, eğitsel anlamda ihtiyaçlarına ve beklentilerine ilişkin yorumlarda bulunmaları, onları kendi öğrenmelerine ilişkin daha farkındalık sahibi yapacaktır. Sinir sistemi gelişiminin olağanüstü özelliklerinden birisi, deneyimlerin sinaptik bağların oluşmasını ve özelleşmiş nöron ağlarının şekillenmesini belirgin ölçüde etkileyebilmesidir. Sinir sistemindeki bağlantıların deneyimlere bağlı olarak düzenlenmesi nöroplastisite olarak adlandırılmakta olup erken çocukluk dönemi nöroplastisite anlamında gelişimin hızlı, etkili ve kalıcı olduğu, çok önemli ve üzerinde durulması gereken bir dönem olarak görülmektedir (Barnes,2017:94). Bu bağlamda, çocuklar için yapılacak eğitsel düzenlemeler ve onlara sunulacak eğitsel yaşantılar oldukça önemlidir.

“Bir bilgiyi öğrenmek nasıl bir duygudur ?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde; çocukların büyük bir çoğunluğunun öğrenmeyi olumlu (mutlu, iyi, güzel, heyecan verici, eğlenceli vb), çok az sayıda çocuğun ise olumsuz (yorucu, kızgın, korkutucu) olarak değerlendirdiği ifade edilebilir. Beyin fiziksel durumdan kaynaklanan verileri alıp bunları sosyal ve duygusal bağlamdan gelen başka verilerle ne hissettiğimizi belirlemektedir (Mlodinov,2018:245). Duygular el altında bulunan verilere dayalı olarak yeniden

kurgulanmaktadır. Bu verilerin çoğunluğu, zihin duyuların aldığı ortamsal uyarıları işlediği ve fizyolojik bir tepki oluşturduğu esnada bilinçdışı zihinden gelmektedir. Beyin ayrıca, daha önceden var olan inançlar, beklentiler ve mevcut koşullara ilişkin bilgiler gibi başka verileri de kullanmaktadır (Mlodinov,2018:241). Levine (1995)'e göre 5 yaşındaki çocuklar mutluluk, üzüntü gibi temel duyguların nedenleri hakkında doğru yargılarda bulunabilmektedirler. Beyin ve duygular karşılıklı etkileşim halindedir. Beyinde duygularla ilgili kimyasallar bulunmaktadır. Bu kimyasallar öğrenme üzerinde etkilidir. Mutluluk ve kendini iyi hissetme öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir (Russek,2006). Zengin uyarıcı çevre beynin yapısını değiştirir. Çocuğa sunulan çevre/ yaşantılar değiştiğinde beyin gelişimi de değişmektedir (Erdamar Koç, 2011: 469). Bu bağlamda, çocuğa sunulan öğrenme yaşantılarının, ortamın ve öğrenmeye yönelik eğitim verenlerin sergilediği tutum ve davranışların çocuğun öğrenme konusunda geliştireceği duyguları şekillendireceği, bunun da çocuğun daha sonraki öğrenmeleri üzerinde etkili olabileceği düşünülebilir.

“İnsanlar nasıl öğrenir ?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde; çocukların en çok kişilere ve yöntemlere ilişkin açıklamalarda bulunduğu, bunları mekân ve teknolojiye yönelik yorumların izlediği ifade edilebilir. Çocukların öğrenme için öğretmen, anne, arkadaş gibi kişilerin ve öğrenmenin gerçekleşebileceği mekânların varlığına atıfta bulunduğu ve önem verdiği, bunun yanı sıra insanların öğrenebilmesi için çalışma, dinleme, anlama, öğrenirken müziği kullanma gibi durumlara vurgu yaptığı, kitaptan okuma, yap-boz/lego gibi oyunlarla öğrenmeye ve teknoloji desteğine atıfta bulunduğu belirtilebilir. Burada da yukarıda çocukların kendilerinin nasıl öğrendiklerini ifade ettiklerinde olduğu gibi kişi ve yöntemlere vurgu yaptıkları görülmüştür. Çocukların, öğrenmeyi yetişkinlerin rehberliği, arkadaşlarla bilgi alış-verişi ve grup öğrenmesi, öğrenmek için uygulanabilecek yöntemler ve eğitimin sunulduğu ortamlarla ilişkilendirdiği ifade edilebilir. Bunun yanı sıra, çocuklar teknolojiyi de öğrenmeye destek kapsamında değerlendirmişlerdir. Burada, literatürde benimsenen yaygın kanının aksine okul öncesi dönemde metabilşsel (üst bilişsel) farkındalığa ilişkin bulguların söz konusu olduğu belirtilebilir. Çocukların “İnsanlar neden öğrenir?” sorusuna en çok yetişmek/beceri alt teması altında yanıtlar verdiği, diğer alt temanın ise anlamak/bilmek olduğu ifade edilebilir. Burada çocukların öğrenmeye yaşamsal bir anlam yüklemeleri söz konusu olmuştur. Öğrencinin anlam yaratması için öncelikle o bilgiye değer vermesi ve kendisi için anlamlı bulması gerekir (Erdamar Koç, 2011: 465). Dolayısıyla da eğitim sürecinde çocuklara sunulan öğrenme yaşantılarının çocuklar tarafından anlamlı bulunacak şekilde planlanması önemlidir. Çocuk sunulan bilginin ya da deneyimin ne işe yarayacağı, kendisine katkıları konusunda fikir sahibi olmalı, bunları yaşamına katabilmelidir. Yapılan araştırmalar beklentilerin çocukların icraatları üzerinde etkili olduğu, yetişkinlerin ya da öğretmenlerin beklentilerinin ya da çocuklara yönelik tutumlarının başarıları ve öğrenmeleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Rosenthal & Foyde,1965; Rosenthal & Jacobson,1966- akt. Mlodinov,2018:152-153). Deneyimler ve diğerlerinden gördükleri tepkiler çocuğu şekillendirmektedir (Çift & Canan, 2016:50). Kişinin kendisiyle ilgili oluşturduğu yapabilecekleri ve yapamayacaklarına ilişkin ön kabulleri, neler yapabileceğini ve geleceğini nasıl inşa edeceğini belirleyen en önemli sınırlamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişi bu sınırlamaları geliştirirken daha çok yakın çevresinden etkilenmektedir (Çift & Canan, 2016:50). Tüm bunlardan yola çıkılarak, çocuklara sunulacak eğitimsel yaklaşımların, düzenlemelerin, öğrenme yaşantılarının çocuklara ilgilerini çekecek bir biçimde sunulmasının ve yetişkinlerin tutumlarının çocukların öğrenmeleri ve gelecekte nitelikli bir şekilde yetişmesi bağlamında ele alınarak çocuk için anlamlı öğrenme yaşantıları sunulmasının önemine işaret edilebilir. Öğrenme sürecinde çocukların zihinsel olarak aktif olmaları ve kendilerini rahat hissederek özgür bir şekilde ifade edebilmeleri, süreci onlar için daha verimli kılacaktır.

Çocuklar öğrenmelerine ilişkin yöntemleri dile getirirken çoğunlukla aktif oldukları durumları dile getirmişlerdir. Bu bağlamda, çocukların aktif katılımcı ve yaşantıyı deneyimleyen konumda oldukları öğrenme süreçlerinin önemine özellikle vurgu yapılabilir. Bunların yanı sıra, çocukların öğrenme deneyimini nasıl değerlendirdiklerinin ve öğrenmeye ilişkin yaşantı ve tecrübelerinin; öğrenmeye ilişkin yaklaşımları üzerinde etkili olacağı ve geleceğin yetişkinlerinin öğrenmeye ilişkin bakış açılarını şekillendireceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

Teşekkür: Verilerin toplanması sürecinde katkıda bulunan Zeynep Okan, Zeynep Gökkaya, Emine Yasemin Özboz ve Gizem Zor'a desteklerinden ötürü teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKÇA

- Alloway, T. P., Gathercole, S. E. & Pickering, S. (2006). Verbal and visuo-spatial short-term and working memory in children: Are they separable? *Child Development*, 77(6), 1698-1716
- Baddeley, A. ve Hitch, G. (2007). *Working memory: Past, present... and future*. N. Osaka, R. H. Logie ve M. D'esposito, (Ed.), *The cognitive neuroscience of working memory* içinde (1-20). Oxford: Oxford University Press
- Bal,H. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri*. İstanbul: Sentez.
- Barnes,J. (2017). *Temel Biyolojik Psikoloji* (Çev.Ed.A.Altındağ & S.Erdoğan). Ankara: Nobel.
- Bee,H. & Boyd,D. (2009). *Çocuk gelişimi psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berk,L.E.(2013). *Bebekler ve çocuklar. Doğum öncesinden orta çocukluğa*. (Çeviri Ed. N.I.Erdoğan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık .
- Bredenkamp, S. (2015). *Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar*. Ankara:Nobel.
- Cam, P.(1995) *Thinking Together: Philosophical Inquiry for the Classroom*. Sydney,Australia: Australian English Teaching Association and Hale and Iremonger.
- Chopra,D. & Tanzi, R.E. (2019). *Süper Genler*. İstanbul: Pegasus.
- Chopra,D. & Tanzi,R.E. (2016). *Süper Beyin*.İstanbul: Pegasus.
- Creswell, W. J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri. Nitel Çalışma Tasarımı*. Ankara: Siyasal
- Çift,P. & Canan,S. (2016). *Beynin sırları*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Dağlıoğlu, H.E. (2014).5-7 Yaş grubu çocukların insan figürü çizimlerinin gelişimsel açıdan değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (2), 510-523.
- Doidge,N. (2019). *Kendini değiştiren beyin*. İstanbul: Pegasus.
- Erdamar Koç,G. (2011). Beyin temelli öğrenme. *Eğitim Psikolojisi* içinde (Ed. A.Ulusoy). Ankara: Anı Yayıncılık (s.456-488)
- Feldman,R.S. (2018). *Development across the life span*. England: Pearson.

- Frankl,V.E. (2013). *İnsanın anlam arayışı*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Gregory, M.(2008) *Philosophy for Children: Practitioner Handbook*, Montclair,USA: IAPC Publication,
- Gültekin, M. (2005). *Okul öncesi eğitimde kullanılan öğrenme yaklaşımları. (Özel öğretim yöntemleri, Ed.Mustafa Sağlam)*. Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Gür,Ç. & Koçak,N. (2016). 5 Yaş (48 60 Ay) çocukların duyu tanımlamaları ve nedenleri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 2407-2421
- Hayes,N. (2017). *Psikolojiyi anlamak*. İstanbul:Optimist.
- Hebb,D.O. (1949). *The Organisation of behavior: A neuropsychological theory*. New York: John Wiley & Sons.
- Holiday,R & Hanselman,S.. (2020). *Stoacının günlüğü*.İstanbul: Pegasus.
- Jensen, E. (2006). *Enriching the brain- how to maximize every learner's potential*. San Francisco: Jossey Bass.
- Kohn, A. (2018). *Ödüllerle cezalandırmak*. Ankara: Görünmezadam.
- Levine,L.J.(1995). Young children understanding of the causes of anger and sadness. *Child Development*, 66, 697-709.
- Lipman, M., Sharp,A.M. & Oscanyan,F.S.(1980) *Philosophy in the Classroom*. USA: Temple University
- Lipman. M. (1991) *Thinking in Education*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Mercola,J. (2020). *Zahmetsiz iyileşme (Effortless healing)*. İstanbul: Pegasus.
- Merzenich,M.M. (2004). *Michael Merzenich ile beynin bağlantıları üzerine* .
https://www.ted.com/talks/michael_merzenich_on_the_elastic_brain?language=tr#t-573570
- Merzenich,M.M., Tallal,P., Peterson,B., Miller,S. & Jenkins,W.M. (1999). *Some neurological principles relevant to the origins of- and the cortical plasticity-based remediation of — Developmental Language Impairments. Neuronal Plasticity: Building a Bridge from the Laboratory to the Clinic* (ed. J.Grafman & Y. Christen), Berlin: Springer-Verlag, pp.169-187.
- Mlodinow,L. (2018). *Subliminal-bilinçdışınız davranışlarınızı nasıl yönetir?* (13. Basım). İstanbul: Okuyan Us.
- Murris,K.(2000) Can Children do philosophy? *Journal of Philosophy of Education*, 34(2),261-278
- Pascal-Leone, A.& Hamilton,L.(2001). *The Metamodal Organisation of the Brain*, (ed.C.Casanova & M.Ptito), *Progress in Brain Research- Vision: From Neurons to Cognition*, vol.134, San Diego CA: Elsevier Science.
- Russek,L. (2006). Learning, emotions and our self-convincers. *Education Today*,2,9-11.
- Santrock,J. (2012). *Yaşam boyu gelişim*. Ankara: Nobel.
- Service,O. & Gallagher,R. (2019). *Basit Düşün*. İstanbul: Maya Kitap.
- Siegel,D.J. & Bryson, T.P. (2018). *Dramsız disiplin*. İstanbul:Pegasus.
- Simpson, K.& Joordan,L.(2008). *İnsan Beyni-Vücutunuzun kontrol odasında neler oluyor?* İstanbul: National Geographic (Vatan Yayın Dağıtım).

- Subaşı,G. (2011). Bilgiyi işleme kuramı. *Eğitim Psikolojisi* içinde (Ed. A.Ulusoy). Ankara: Anı Yayıncılık (s.369-416).
- Towse, J. N., Hitch, G. J. ve Hutton, U. (1998). A reevaluation of working memory capacity in children. *Journal of Memory and Language*, 39, 195-217
- Yıldızlar,M. (2018). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

